

Ljetna škola *Fundamentals of the Conservation of Photographs, Module 3*

Bratislava, Slovačka, 26. srpnja - 6. kolovoza 2010.

Treća i završna godina inicijative *Fundamentals of the Conservation of Photographs*, kojom Getty Conservation Institute u suradnji s Likovnom akademijom iz Bratislave i Slovačkom nacionalnom knjižnicom iz Martina obrazuje konzervatore, arhiviste i kustose iz Srednje i jugoistočne Europe za rad na zaštiti fotografija, ponovno je održana u slovačkom glavnom gradu. Šesnaest polaznika iz deset europskih zemalja kroz dva je tjedna u prostorima Likovne akademije imalo priliku utvrditi postojeća, kao i usvojiti mnoštvo novih znanja i vještina, radeći s nekoliko vodećih imena u svijetu konzervacije fotografija. Popis instruktora na završnoj godini uistinu je impresivan za svakoga tko poznaje zbivanja na području fotokonzervacije - Grant Romer, dugogodišnji voditelj konzervatorskog odjela Muzeja fotografije George Eastman House iz Rochestera, Bertrand Lavédrine iz Centre de recherche sur la conservation des collections te Dusan Stulik i Art Kaplan iz Getty Conservation Institute-a, uz asistenciju privatne konzervatorice Tram Vo iz Los Angelesa i Jane Križanove s Likovne akademije u Bratislavi.

Nastava je izvedena kombiniranjem predavanja i praktičnog rada. Kuriozitet je bila izrada dagerotipija, što je zamišljeno kao kruna upoznavanja s povijesnim fotografskim tehnikama kroz postupke obnavljanja starih procesa započetih tijekom druge godine, kada je uspješno izvedeno više desetaka platinotipija, cijanotipija i slanih papira. Jednako tako, dosta je vremena odvojeno za utvrđivanje otprije stečenih znanja na polju identifikacije fotografskih procesa te konzervatorskih intervencija u oštećene fotografije, čime je zaokruženo solidno osnovno znanje neophodno za dalje usavršavanje u praksi konzervacije fotografske baštine.

Tijekom prvog tjedna, Grant Romer je kroz nekoliko predavanja polaznicima iznio svoje višedesetljetno iskustvo konzervatorskog rada na fotografijama, s posebnim naglaskom na dagerotipije koje predstavljaju njegovu užu specijalnost i poseban predmet istraživanja. U izlaganjima naslovljenima *History of Photograph Conservation* i *History of Photography*, Romer je isticao značaj uvida u razvojni tijek fotografske povijesti, opširno progovorio o međuodnosu fotografije i tehnologije te razvoju fotokonzervacije kroz posljednjih četrdesetak godina, koliko je sam prisutan u tom poslu. Predavanje *Daguerreotype: History & Technique* otvorilo je fascinantan svijet prvog komercijalno upotrebljivog fotografskog postupka, a okupljeni su upoznali razne tajne dagerotipije od njenih prapočetaka do danas. Izvan programa, 28. srpnja u kasnim poslijepodnevним satima, Romer je održao predavanje naslovljeno *Something New Under the Sun: Erotic Scopophilia in the Daguerreotype*, kojim je predstavio rezultate višegodišnjeg istraživanja erotskih slika izvedenih ovom ranom tehnikom. Predavanje je bilo otvoreno za javnost i jako dobro posjećeno, kako od strane studenata Likovne akademije, tako i od stručnjaka iz raznih zemalja.

Bertrand Lavédrine svoja je predavanja zamislio i izveo kroz stalnu interakciju s polaznicima, čime je na jednostavan i pristupačan način uspio svima približiti parametre i standarde nezaobilazne u kvalitetnoj skrbi o fotografskim zbirkama. Cijelo je polje tzv. preventivne konzervacije i dokumentacije zbirki fotografija razdijeljeno na nekoliko cjelina i predavanja: *Macroclimate: Climate for Archiving (parameters and standards)*, *Microclimate: Materials for Enclosure, Protective Measure and*

Cold Storage, Exhibition Issues: Material and Lightning i Guidelines for Reproduction: Digitization Issues (theory & ethics). Kao iskusni nastavnik i autor više aktualnih publikacija o konzervaciji fotografija, Lavédrine je praktičnim radom i primjerima podcrtavao sve bitne točke svojih izlaganja, praćenih detaljnim predstavljanjima, čime je delikatna problematika testiranja materijala za pohranu fotografija, stvaranja prikladnih mikroklimatskih i makroklimatskih uvjeta, izlaganja fotografija ili naširoko prisutne digitalizacije, svima približena i izložena na najbolji mogući način. Stalnom interakcijom s polaznicima, Lavédrine je imao relevantnu povratnu informaciju o stupnju predznanja grupe, pa se mogao usredotočiti na probleme koji nisu bili obrađivani prethodnih godina i za koje je unutar grupe vladalo osobito zanimanje, čime je svoja predavanja pretvorio u dinamičnu razmjenu iskustava, iznimno pogodnu za usvajanje novih znanja na već postojećim temeljima.

Prvi je tjedan zaključen predavanjem pod naslovom *Funding/Grants*. Predavačica Astrid Brandt Grau, koja radi za Europsku komisiju, iznijela je različite načine financiranja projekata, kao i prikladne načine apliciranja za dobivanje sredstava iz fondova Europske unije. Nakon izlaganja uslijedila je diskusija u kojoj su neki od polaznika i instruktora iznijeli svoja iskustva u pisanju projekata i dobivanja sredstava iz raznih fondova.

Za razliku od prvog, drugi je tjedan bio gotovo isključivo rezerviran za praktičan rad te utvrđivanje i provjeru usvojenih znanja i vještina. Tram Vo i Jana Križanová bile su na raspolaganju polaznicima tijekom rada na identifikaciji fotografskih procesa ili konzervatorskih tretmana oštećenih fotografija. Provjera vrsta tehnika sastojala se u identifikiranju stotinu i pedeset različitih fotografskih i fotomehaničkih procesa, dok su za restauriranje fotografija sami polaznici pripremili uzorke fotografija oštećenih različitim vrstama ljepila, ljepljivih traka, insekata, krvi, tinte, ogrebotina, mehaničkih oštećenja, odsjaja srebra, pa sve do tragova ruža za usne.

Istovremeno s praktičnim radom, u manjim se skupinama u fotolaboratoriju Akademije odvijala priprema bakrenih pločica za izradu dagerotipija pod nadzorom Dusana Stulika i Arta Kaplana. Izrada dagerotipija ponešto se razlikovala od standardne prakse u 19. stoljeću, kako bi se prikazala razlika između klasičnih i modernih dagerotipija. Posrebrenu bakrenu pločicu dimenzija 10,2 x 14 cm najprije je trebalo ispolirati do visokog sjaja, nakon čega je bila spremna za senzibilizaciju jodom u trajanju od 6 minuta. Tako pripremljena ploča stavljana je u okvir zajedno s ranije pripremljenim digitalnim negativom te eksponirana na sunčevom svjetlu 7 sekundi. Razvijanje Becquerelovim postupkom pod crvenim svjetlom trajalo je 6 sati, nakon čega je ploča 5 minuta fiksirana u 15% otopini natrijevog tiosulfata, ispirana i stavljana na sušenje. Svaki od polaznika unaprijed je pripremio zaštitni okvir ili kutiju, u koju je gotova dagerotipija uložena i zatvorena.

Posljednjeg dana pregledane su dagerotipije uložene u zaštitnu ambalažu, provjereni rezultati identifikacije fotografskih procesa te dodijeljene potvrde o uspješnom završetku sva tri modula tečaja. U prostorijama Dekanata akademije, podijeli potvrda i nagrada polaznicima nazočili su dekan Likovne akademije u Bratislavi Karol Weisslechner te ravnateljica Slovačke nacionalne knjižnice Katarína Krištofová, dok je u ime ravnatelja Getty Conservation Institute-a Timothy P. Whalena, potvrde podijelio Sean Charette. Time je okončana trogodišnja epizoda, kojom su ojačani postojeći

ili postavljeni novi, stabilni temelji konzervacije fotografija na prostoru Srednje i jugoistočne Europe. Polaznicima je otvorena mogućnost daljeg usavršavanja u raznim segmentima ovog velikog područja, sukladno profilu institucija, vrsti posla koji obavljaju te osobnim afinitetima, kao i širenje novousvojenih znanja na ostale pojedince i ustanove u zemlji, a sve s konačnim ciljem zaštite fotografske baštine, što je još prije početka postavljeno kao temeljni cilj cijele inicijative.

Hrvoje Gržina